

Et helsefremmende blikk på puben

Av: Nina Sterner, spesialrådgiver i KoRus-Sør (2020)

Mange ser frem til at utestedene åpner opp igjen etter koronarestriksjonene. Spesielt viktig er dette for stamgjestene, som har puben som sitt andre hjem.

Regjeringens smitteverntiltak som ble iverksatt 27. mars førte til at alle serveringssteder som ikke serverer mat har vært stengt. Puber, barer og utesteder hvor det kun skjenkes alkohol er hardt rammet av tiltakene som skal bidra til å hindre smittespredning. De sosiale restriksjonene har gjort at mange nå savner det sosiale nettverket sitt. De har mistet sitt faste møtested. Nå mykes restriksjonene opp, og mange av oss ser fram til at skjenkesteder skal åpne igjen.

I forbindelse med min masteroppgave ønsket jeg å se på bruk av puben i et helsefremmende perspektiv. Ofte er det utfordringer med alkohol og helseskader som er tema når en skal drøfte utesteder og helse, men kan puber også bidra til å fremme helse? For å undersøke dette intervjuet jeg gjester på tre ulike puber i to mellomstore byer på Østlandet. Intervjuene ble gjennomført på tidlig ettermiddag/kveld, siden det var hverdagsbruken av puber jeg var ute etter å undersøke. Gjestene som ble intervjuet anså seg som stamgjester på pubene.

Puben som tredjested

Den amerikanske sosiologen Ray Oldenburg anses å være opphavsmann til begrepet «third places» eller tredjesteder. Der hjemmet er førstested, og arbeid eller skole andrested, argumenterer Oldenburg for at vi trenger tredjesteder i form av sosiale arenaer som gir rom for et uformelt offentlig liv, hvor mennesker kan møtes for sosialt samvær. Oldenburg mener at tredjesteder er nødvendig for å utvikle og opprettholde sosiale relasjoner mellom mennesker, og for å utvikle gode lokalsamfunn.

Tredjesteder karakteriseres av å være uformelle, lett tilgjengelig og inkluderende sosiale arenaer hvor den viktigste aktiviteten er å prate og sosialisere med andre mennesker.

Alkohol og beruselse

Alkoholens skadevirkninger er godt dokumentert. Konsekvenser av alkoholbruk både i form av akutte skader og skader som følge av langtidsbruk, er blant våre aller største folkehelseutfordringer. Som en av informantene mine sa:

«Når det gjelder fysisk helse, så burde vel alle utesteder vært forbudt, for det (alkohol) er jo veldig skadelig i for store kvantum. Men som sosial plass, så tror jeg det er viktig å ha et sted å møtes for å ha det hyggelig.»

Det er samværet med andre gjester, og ikke alkoholen som fremheves som hovedgrunnen til å oppsøke puben. En av informantene sa:

«Alkohol kan jeg drikke hjemme. Dette gir meg noe mer.»

Det er savnet etter dette mer, som nå gjør at mange lengter etter at puben skal åpne igjen. Dette «mer» handler blant annet om samhandlingens fleksibilitet:

«Du kan komme når du vil, og gå når du vil.»

Puber er en av få sosiale arenaer hvor det ikke er noen inklusjonskriterier i form av medlemskap, forpliktelser eller krav til oppmøtetidspunkt. Puben er åpen for alle, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. Gjestene poengterte at dette er viktig for dem.

Nøytral grunn og likestilte relasjoner

Puben oppleves som en nøytral grunn, som bidrar til likestilte relasjoner. Det er ingen som er vertskap eller gjest. Flere fortalte at de ønsket å ha hjemmet som et sted for ro og hvile, og det sosiale liv ute på puben. De oppga at det gir en frihet til å regulere det sosiale samværet på en annen måte enn ved å invitere noen hjem. Puben bidrar på den måten til å tilrettelegge for sosial interaksjon på egne premisser.

Som gjest kan du også velge å sitte alene, eller sammen med andre. Om du sitter alene, kan du likevel være en del av, eller det som den norske sosiologen Dag Album kaller å være i «beredskap for samvær». Det å være på samme sted, selv uten å snakke med andre, kan også innebære et fellesskap som oppleves som et gode. I tillegg trekkes det frem at det er få, om ingen, andre steder hvor det er så lett å komme i kontakt med andre mennesker som på puber. Noen setter stor pris på å snakke med folk de ikke kjenner fra før:

«Jo, for man vet jo egentlig aldri 100 % hvem du treffer, for det er jo forskjellig fra dag til dag. Hvis du inviterer noen hjem, så er det det. Her hilser jeg alltid på fremmede, og prøver hvertfall å slå av en prat».

Andre trekker frem at de faste gjestene utgjør et sosialt nettverk og «at de blir som en familie».

Sterke og svake bånd

Oldenburg argumenterer for at samværet på tredjesteder som puber inneholder elementer av sterke og svake bånd, hvor styrken på båndene karakteriserer relasjoner mellom mennesker. Sterke bånd refererer til personer som kjenner hverandre godt, og svake bånd refererer til mer sporadisk kontakt, eller kontakt mellom individer og grupper som ikke ellers ville hatt kontakt. Den vanlige oppfattelsen er at sterke bånd bygger samhold og tilhørighet, mens svake bånd har en positiv effekt på integrering og tillit til det omkringliggende samfunnet. At sterke og tette bånd eller relasjoner har betydning for helse er kjent. I tillegg er det flere som mener at betydningen av svake bånd, i form av mer perifere og kortvarige relasjoner, er undervurdert for vår følelse av tilhørighet og fellesskap.

Fellesskapet på puber styrkes også av at hovedaktiviteten er samtaler ansikt-til-ansikt. Gjestene fremhever at det ikke nødvendigvis er så viktig hva som blir sagt. Samtalen veksler mellom det gjestene kaller meningsfull og det som de på den andre siden kalle å «juge og skryte og surre». Album kaller dette for «tomt, innholdsløst prat». I en slik mer seremoniell form for prat, snakker folk sammen for å kunne opprettholde og utvikle relasjoner, og man kan like gjerne bytte ut innholdet i praten, uten at det vil forringe situasjonen og samværet. Det er fellesskapet i seg selv og følelsen av å ha et sted å høre til som er av betydning.

Puben er mer enn et sted å drikke

Vi vet at alkohol er skadelig for fysisk og psykisk helse, og at alkoholbruk også kan gi negative konsekvenser for andre enn brukerne, for eksempel barn og andre pårørende. Vi vet samtidig at det å opprettholde sosiale relasjoner og føle tilhørighet fremmer helse, og er av betydning for vår opplevelse av livskvalitet. Gjester jeg intervjuet vektla at bruk av puben ga dem noe mer enn det å drikke alkohol hjemme. De fremhevet likestilte relasjoner, sosial støtte, sosialt samvær, og betydningen av å ha sosiale møteplasser. Dette er faktorer som bidrar til å fremme helse.

Kilder:

Sterner, N. (2019). «Ja, hva fader skulle en funnet på om en ikke var her da?» En kvalitativ undersøkelse om puben som helsefremmende arena. (Mastergradsavhandling). Universitetet i Sørøst-Norge, Horten.

Kronikken bygger på en aktuelt sak publisert på [korussor.no](https://www.korussor.no)